

Monumentnummer*: 529721

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 12 juli 2010
Kadaster deel/nr 82927/152

Woonplaats* Arnhem
Gemeente* Arnhem
Provincie* Gelderland

Locatiennaam Arnhem
Locatieomschrijving Deelen/Vrijland-Noord

Kadastrale gemeente* Arnhem
Sectie* A
Kadastraal object*
Appartement aanduiding
Grondperceel 1294

Omschrijving**

Inleiding

Gebouw 4 ligt vrijstaand in het noordoostelijk kwadrant van de T-kruising van de oostelijke noord-zuid lopende en de noordelijke oost-west lopende weg op Vrijland-Noord. Het gebouw bestaat uit twee duidelijk van elkaar te onderscheiden bouwvolumes, waarvan het noordelijke en hoogste gedeelte wordt gekenmerkt door een breed overstek boven een laad- en losplaats en het lagere zuidelijke deel door twee getoogde inrijdeuren in de zuidgevel. De daknok strekt zich uit van noord naar zuid zowel voor wat het hoofdvolume betreft als voor het nevvolume. Gebouw 4 is een in 1941 als 'Sonderbau' tot stand gekomen expeditiegebouw en is op macroniveau onderdeel van een grote militaire vliegveldstructuur uit de jaren 1940-1945, op mesoniveau van een ijl complex van in een rechthoekig-geometrische structuur geplaatste gebouwen, en hierin op microniveau van enige in directe aansluiting op die ruimtelijke structuur in lineair verband geplaatste panden.

Omschrijving

Eenlaags, deels van souterrain voorzien en met ca. 50 cm dik buitenmuurwerk uitgevoerd, bakstenen EXPEDITIEGEBOUW op samengestelde plattegrond, voor wat beide volumes betreft gedekt door (aangekapte) schilddaken. Het hoge volume is belegd met gegolfde grauwe betonnen dakpannen, behalve aan de noordzijde; het noordelijk schild van het hoofdvolume en het zuidelijk en

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

oostelijk dakschild van het nevenvolume zijn belegd met (gemengde) opnieuw verbeterde holle (Hollandse) pannen; het westelijk dakschild van het nevenvolume is belegd met betonnen pannen. Rondom voorzien van een rollaag op het niveau van de loswal, behalve de westgevel van het hoofdvolume. Mastgoten rondom.

Van het hoofdvolume is de westelijke langsgewel / hoofdgevel uitgevoerd met een zich over de volle breedte uitstrekkende, ongeveer één meter hoge betonnen loswal, waarop - met bakstenen neuten - een zestal groen geschilderde vierkante houten standvinken is geplaatst, die een circa anderhalve meter overstekend dak dragen. De loswal is links toegankelijk via een relatief recent aangebrachte ijzeren trap (waaronder de oude is te zien) en rechts via een hellingbaan. Onder de overkapping van links naar rechts één, twee en weer twee vensteropeningen onder rollaag, elk met achtruits valraam en hiertussen - naast elkaar links - twee relatief recent dichtgemetselde toegangsopeningen en rechts een brede toegangsopening. De oostelijke langsgewel bevat op souterrainniveau drie vensters onder rollaag met plaatijzeren draairamen met roeden, en hierboven een achttal vensteropeningen onder rollaag en met achtruits valraam, waarvan de rechter vier met houten kalf en bakstenen lekdorpel, waarin boven deze vierruits valramen en onder dubbele houten naar binnen openende tweeruits draairamen. De noordelijke kopgevel bevat een vijftal met deze laatste vergelijkbare vensteropeningen en op souterrainniveau twee met de in de oostgevel vergelijkbare vensters. Het interieur bevat op loswalniveau een vrijwel onverdeelde ruimte onder een gewapend betonnen plafond, dat wordt gedragen door een drietal gewapend betonnen kolommen en dito liggers. Grijs geschilderde lambrisering en verder wit gesausde wanden en plafond. Op souterrainniveau een eveneens door gewapend betonnen kolommen en liggers gedragen plafond / vloer, maar hun dichtheid is hier groter en het verband hechter. Verder deels voor de bouwtijd kenmerkende onderdelen, zoals binnenramen, trap, ribbelradiatoren en dikke 'diefijzers'.

Het iets lager uitgevoerde nevenvolume is op de hoek van de zuidelijke en de oostelijke gevel voorzien van twee bakstenen steunberen en bevat in de zuidelijke kopgevel rechts twee vrij grote getoogde toegangsopeningen onder rollaag, waarin dubbele plaatijzeren deuren; links hiervan een derde, iets in het gevelvlak terugliggende, getoogde toegangsopening onder hanenkam en voorzien van een houten deur. Links en rechts hiervan een vensteropening onder rollaag, met door roeden verdeeld achtruits valraam. Langs de voet van de westelijke langsgewel de hellingbaan naar de loswal en hierboven een drietal vergelijkbare vensters. De oostelijke langsgewel bevat links de bouwsporen van een grote dichtgemetselde toegangsopening; rechts hiervan een door middel van een ijzeren rooster beveiligd venster en vervolgens een getoogde toegangsopening met houten deur. De deur in de oostelijke langsgewel geeft via hellingbaan toegang tot souterrain.

Waardering

EXPEDITIEGEBOUW, van algemeen belang als herkenbaar onderdeel van een uit de Tweede Wereldoorlog stammend en door de Duitse bezetter als onderdeel van een groot militair vliegveld opgezet legerkamp, vanwege: architectuurhistorische, stedenbouwkundige, krijgs- en cultuurhistorische en complex- en ensemblewaarden, die onder meer kunnen blijken uit de op lokale vormen geïnspireerde traditionalistische bouwtrant, uit de voor de bouwtijd kenmerkende onderdelen en details, uit de kunstmatig opgezette en sterk bij de vooraf bestaande ruimtelijke inrichting aansluitende geometrische nederzettingsstructuur en de hierbinnen tot in detaillering doorgevoerde camouflage, uit de samenhang van en met het totale militaire vliegveldconcept en de ruimtelijke hoofdlijnen en onderdelen van het kampement, en uit de onderlinge verwantschap van de hierbij toegepaste vormen.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Bijgebouwen

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument